

Erfaringer og innspill fra SRHR-nettverket til Utviklingsministeren: *Hvordan kan vi sammen jobbe for å styrke seksuelle og reproduktive rettigheter for alle internasjonalt.*

Globalt har vi oppnådd god framgang når det gjelder seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR) over de siste 25 årene, og siden verden vedtok befolkningskommisjonens handlingsplan i Kairo 1994 som ble en milepæl: Mødredødeligheten har gått ned, flere har fått tilgang til moderne prevensjonsmidler, vi har sett land forkaste lovgivning som kriminaliserer sex mellom to av samme kjønn og antallet kvinner som dør på grunn av en utrygg abort er halvert de siste ti årene. I dag har verden den største ungdomspopulasjonen vi noen gang har hatt. Dette gir både utfordringer, muligheter og ansvar i forhold til utdanning, helsetjenester og arbeidsliv.

Her har Norge vært en viktig stemme, medspiller og bidragsyter. En rolle som vi vil si har vært av avgjørende betydning. Vi vet mye om hva som har fungert for å styrke SRHR og det er ikke nødvendig å finne opp hjulet på nytt. Samtidig kan vi ikke lene oss tilbake og bare nyte resultatene.

Hva er viktig for å sikre SRHR framover og hvordan kan vi sammen jobbe for å ikke bare opprettholde seirene men å fortsette den positive utviklingen? SRHR-nettverket har noen erfaringer og tanker rundt dette som vi gjerne vil dele med Utviklingsministeren.

*** Norges fortrinn i det globale arbeidet**

På tross av positiv utvikling ser vi at SRHR internasjonalt er under press. Det vi sammen har kjempet så hardt for de siste 25 årene står i fare for å brytes ned. Særlig viser dette seg i innstramminger i USA sin internasjonale bistand til helse og vi ser at USA konsekvent jobber mot alle referanser til SRHR i FN forhandlinger. Et nylig eksempel er Sikkerhetsrådets resolusjon 2467 for å stanse seksuell vold i konflikt, der USA klarte å fjerne et punkt rundt behovet for helsetjenester for overlevende etter seksuell vold. Som en konsekvens av den såkalte "global gag rule" (ggr) som forbyr bistand til organisasjoner som også informerer om eller utfører abort, vet vi at unge marginaliserte jenter på landsbygda i Mosambik nå står uten tilgang til ungdomsvennlige helsetjenester, til en sykepleier de kan snakke trygt med om seksualitet og helse, til å få gjennomført en trygg abort som er lovlig i landet eller få moderne prevensjonsmidler.

"Global gag rule" påvirker sivilsamfunnets mulighet til å arbeide for de svakeste og til å kunne være en relevant og demokratisk aktør i samfunnsutviklingen. De siste innstramminger i denne loven hvor organisasjoner som har underskrevet ggr ikke kan inngå et økonomisk samarbeid med organisasjoner som ikke har underskrevet, kan også få noe å si for hvilke resultat vi ser av norske penger. Sivilsamfunn knebles uavhengig av hvor pengene kommer fra og hvilket tema man skal jobbe med. At organisasjoner som får penger fra USA faktisk ikke får lov til å uttale ordet abort, men må feie det under teppet og late som det ikke eksisterer får ikke abort til å forsvinne. Vi vet også fra internasjonal forskning at kriminalisering av abort ikke reduserer forekomsten men øker antallet utrygge aborter og skader kvinner og familier.

Politikken til USA og andre stater som ønsker innstramminger i kvinners rettigheter og seksuelle og reproduktive rettigheter forverrer situasjonen til de mest sårbare og marginaliserte i verden, det være seg jenter på landsbygda i Mosambik, homofile i Russland eller Uganda eller funksjonshemmedes mulighet til å bestemme over egen seksualitet.

Det er derfor særdeles viktig at Norge sammen med andre stater er en tydelig motvekt. Og vi er glade for at Bent Høie tydelig snakket om SRHR under verdens helseforsamling i mai 2019. Det er

viktig at Norge står samlet på dette, og det er behov for at Norge og Statsråden er en tydelig stemme på dette feltet.

Det er et behov for Norges tydelige stemme i alle kanaler. Vi vet at ethvert samfunn er komplekst og at sosiale og rettighetsspørsmål har mange dimensjoner. Derfor trenger vi at de samme rettighetene fremmes av ulike aktører og i ulike fora.

- **Multilaterale kanaler og forhandlinger**
I internasjonale forhandlinger ser vi at stater som har nasjonal politikk som f.eks. fremmer både tilgang til seksualitetsundervisning og trygg og lovlig abort ikke snakker høyt om dette i det nåværende globale politiske klimaet. Positive stemmer for SRHR har forstummet og det blir framsatt et skjevt bilde av situasjonen. Norge kan bidra til å løfte disse stemmene i samarbeid med sivilsamfunn.
- **Stat til stat dialog**
Gode relasjoner gir også ofte muligheten til å være tydelig og åpen og fremme menneskerettigheter som ellers kan være vanskelige å diskutere åpent. Dette er muligheter som Norge må fortsette å benytte seg av, og kan inkluderes i videreutviklingen av partnerland samarbeidet.
- **GLobale mekanismer/fond**
Norge bidrar stort inn i ulike globale mekanismer og fond hvor flere skal bidra til å styrke helsesystemer og strukturer. Norge har en unik mulighet til å fremme tiltak som gir grunnleggende og varige endringer for lang tid framover og sikre at SRHR er en grunnleggende del av primærhelsetjenester og innsatsen for universell helsetilgang.
- **Religiøse aktører**
Vi vet at tro og religion er et sentralt aspekt i mange menneskers liv og at religiøse ledere ofte har stor autoritet i mange samfunn. Det finnes et mangfold av religiøse aktører og tolkninger av religiøse tekster, og det er viktig å lytte til og skape rom for de religiøse aktørene som fremmer SRHR, både i krevende nasjonale kontekster samt på den globale arenaen.
- **Sivilsamfunn**
Et sterkt sivilsamfunn er grunnleggende i et demokratisk samfunn som ønsker å fremme menneskerettighetene og skape inkluderende samfunn. Knebles sivilsamfunn og knebles de vanskelig debattene gjør vi oss selv en bjørnetjeneste. Sivilsamfunn er både en samarbeidspartner til myndighetene og bidrar til å holde myndighetene ansvarlige. I land hvor sivilsamfunnet er under press, bør Norge støtte tiltak i lokalsamfunnet for et «stille diplomati» som arbeider med tradisjonelle og religiøse ledere og lokale myndigheter, inkludert lærere for å endre holdninger rundt seksuelle og reproduktiv helse og rettigheter generelt og seksualitetsundervisning generelt. Samarbeid med tradisjonelle ledere kan bidra til åpenhet rundt seksualitet, som igjen fører til bedre helse.

*** Prevensjonsmidler**

Det er kun ett år igjen til målet om å gi 120 millioner flere kvinner tilgang til prevensjonsmidler gjennom FP2020 initiativet skal være oppnådd. Behovene for prevensjonsmidler er økende og i dag er det over 200 millioner kvinner som ikke får oppfylt sitt behov for moderne prevensjonsmidler. Samtidig vet vi at tilgang til prevensjonsmidler og veiledning er et av de mest vellykkede fremskrittene innen folkehelse de siste femti år. Det redder liv og gir unge, voksne og familier muligheten til å planlegge livene sine slik de vet er best.

Norge har forpliktet seg til FP2020 initiativet og har de siste årene styrket sin innsats for prevensjonsmidler. Det er positivt. Men internasjonalt ser vi at finansieringen er mangelfull og behovet vil øke i årene som kommer. Vi trenger å tenke langsiktig for å bidra til en bærekraftig utvikling. Både tilgangen til produkter og å nå ut til de som har behovene må gjøres på inkluderende og bærekraftige måter. Ved f.eks. å knytte tilgang til skolehelsetjenester for ungdom opp til god seksualitetsundervisning vil man bidra til at tilbudet (prevensjonsmidler, tester, veiledning) er tilgjengelig når ungdom får kunnskap og behovet synliggjøres.

*** Seksualitetsundervisning i og utenfor skolen**

Helhetlig seksualitetsundervisning bidrar både til å forebygge tenåringsgraviditet, redusere seksuelt overførbare infeksjoner inklusive hiv, styrke likestilling og gi kontroll over egen kropp, og til å skape inkluderende læringsmiljø. Dette er et arbeid som krever at ulike aktører bidrar, både multinasjonale, myndigheter og sivilsamfunn. Undervisning som er relevant, knyttet til den aktuelle konteksten med vekt på ungdoms behov krever aktører som kan legge til rette for refleksjon av og med ungdom selv og som kan være pådrivere for god implementering. Det er særlig behov for en prioritering innen utdanningsfeltet da seksualitetsundervisning lenge har blitt sett på som et helseanliggende.

I mange land, inkludert Tanzania, er det ulovlig å drive seksualitetsundervisning på skolen og i Malawi legger myndighetene begrensninger på innholdet i slik opplæring. Derfor må Norge legge til rette for en god og helhetlig seksualitetsundervisning og rettighetsopplysning også utenfor skolen. Det er særlig viktig for jenter som faller fra mellom barne- og ungdomsskolen. Når staten setter begrensninger, må seksualitetsundervisning tilbys i de kontekstene hvor det er mulig, for eksempel i egne jente- og gutteklubber i lokalsamfunnet.

Seksualitetsundervisning må tilbys tidlig, allerede på førskolenivå. Vi ser at ofte tilbys slik undervisning for sent, og mange jenter har allerede blitt gravide og giftet bort, eller er blitt smittet av seksuelt overførbare sykdommer. Seksualitetsundervisning og tjenester må være tilgjengelig for alle, de må være ungdomsvennlige og også tilpasset jenter som allerede er, eller har vært gravide.

*** Marginaliserte grupper**

Fremdeles er det mange som diskrimineres og utsettes for grov vold fordi de har forelsket seg i en av samme kjønn. Rundt 70 land i verden har en lovgivning som kriminaliserer sex mellom menn, de fleste av disse er i Afrika. Samtidig ser vi også en positiv utvikling ved at organisasjoner for skeives rettigheter vokser fram og lovgivningen utfordres som grunnlovsstridig i flere land. Særlig kan 2019 vise seg å bli et viktig år med pågående juridiske prosesser i blant annet Botswana. Med et økt fokus på Afrika, som Utviklingsministeren annonserte i sin redegjørelse på Stortinget 22. mai, gir det Ministeren og Norge en unik og viktig mulighet til å løfte fram menneskerettigheter for skeive og inkludering av marginaliserte grupper. Vi ser fram til utarbeidelsen av en strategi for marginaliserte grupper, som nevnt i Granavolderklæringen, og håper det blir muligheter for innspill og dialog i dette arbeidet.

SRHR-nettverket takker for muligheten til å møte Utviklingsministeren og ser fram til et godt samarbeid framover.

Dette notatet er utarbeidet innen nettverket for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR). SRHR-nettverket har som formål å fremme seksuell og reproduktiv helse og rettigheter. Nettverket har et entydig fokus på globale utfordringer. SRHR-nettverket er et åpent nettverk og består av organisasjoner og personer som enten i kraft av sin faglige stilling i akademia, frivillige- og humanitære organisasjoner, eller i kraft av sin personlige kunnskap og kompetanse om globale utfordringer knyttet til seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, aktivt kan bidra til å fremme en global rettighetsbasert tilnærming til seksuell og reproduktiv helse. Sex og Politikk koordinerer SRHR-nettverket som består av både store og mellomstore sivilsamfunnsorganisasjoner og forskere, slik som bl.a. Redd Barna, Kirkens Nødhjelp, Care Norge, Kvinnefronten, FOKUS, Sanitetskvinnene, Plan, Amnesty International, SAIH. Vi har jevnlig møter og har et godt samarbeid med og inviterer både Utenriksdepartementet og Norad til dialog og møter nettverket arrangerer.